

ЯРОСЛАВ МІКОЛАЄВСЬКИЙ

Оповідання

З польської переклав Остап Ножак

Ярослав Миколаєвський (Jarosław Mikołajewski). Народився 1960 року в Варшаві. Польський поет, прозаїк, перекладач з італійської. Також автор книг для дітей, есеїст і публіцист. У 1983–1998 рр. викладав на кафедрі італістики Варшавського університету. 2006–2012 – директор Польського інституту в Римі. Лауреат літературних і мистецьких нагород, зокрема Нагороди імені Казимири Ілакович, Святого Брата Альберта, Барбари Садовської, Літературної нагороди Варшави (двічі – 2011 і 2012), Нагороди «Нової околиці поетів». Переклав твори Данте, Петрарки, Мікеланджело, Леонарді, Пасоліні та інших. З класики дитячої літератури переклав на польську мову зокрема «Піночкіо» Карла Коллоді (польська назва – «Historia rajasyuka», вид. 2011) і кілька творів Джанні Родарі. Твори Ярослава Миколаєвського перекладалися італійською, німецькою, новогрецькою мовами тощо.

ГРИМ З ЯСНОГО

- Маестро Цанкіні!.. Маестро Цанкіні!.. Щось вам допомогти, маестро Цанкіні? Музикант стояв у дверях, дивився на усмінене, молоде обличчя перукарки чи то візажистки і пригадував собі, з якого приводу заглянув до її кімнати.
- Я тільки хотів запитати, котра година, – тут же вигадав.
- Пів на восьму, ще неповна година.
- Перепрошую, дуже перепрошую. І дякую.
- Зачинив за собою двері, оглянувся і рушив напростець – не так, як знав, що повинен іти, а так, як відчував, що мусить. Ніби знав це місце, пам'ятав порядок у коридорі, колір дверей і стін, ніші, завершені великими вікнами; він сподівався, що вони його допровадять до того місця, де його хтось чекає, але яке він не міг би назвати, сказавши: «Це церква», «Це школа», «Це лікарня».
- Чекаємо, маестро Цанкіні! Великий вечір нас чекає, великий вечір!

Оглянувся – з однієї кімнати, котру проминув, ідучи невідомо куди, вийшов з розпростертими обіймами великий напахнючений франт, схожий на ведмедя, підбіг до нього і від усієї душі обійняв.

– Великий... Це ще вилами по воді... – промовив, як йому здавалося, якнайкраще і сам став жертвою власної обережності.

– «Вилами по воді» – нічого собі! – розсміявся ведмідь. – Усі газети пишуть тільки про вас, маестро! «Велике повернення», «Заклинач вух», «Кожен квиток на вагу золота – усі місяця викуплено за три місяці наперед...» Це заголовки. А далі пишуть ще більше. І фото, всюди фото, на чверть або й половину сторінки...

«Для чого? Для кого?» – калатало йому в голові і він починав собі пригадувати, а може додумуватися, що якщо заклинає вуха і йменує його маестро, то він щось має до музики. Глянув на власні долоні, ворухнув пальцями.

– Сімдесят шість років, а слухняні, як діти, – рикнув ведмідь, захоплено дивлячись на поморщені долоні Цанкіні, які важко згиналися. – Швидкі, як діти, свіжі, як діти... Будь ласка, маестро, заходьте до гримерні, може, принести вам кави, води, соку? Ми всі до ваших послуг, ми всі...

Замкнувся у приміщенні, на яке йому вказали, глянув у дзеркало, над яким ясно світила неонова лампа. Був непоголений, що здалося йому дивним. Не пригадував, щоб колись бачив себе одночасно зарослим і в костюмі, при краватці. Перед очима одне за другим, як різні варіанти фотографій на паспорт, проскакували його власні обличчя без щетини, такі, як це обличчя, котре він зараз оглядав у дзеркалі, але під ними, замість сорочки, були голі груди, майка, робочий светр з каптуром. З відразою провів пальцем по бороді. З відразою поклав долоню собі на рідке, зачесане назад довге волосся, котре здалося йому як ніколи жирним. Струсив з пліч жовтуваті дрібки лупи.

Піднявся, оглянув себе, як міг, від стегон до маківки. На ньому був чорний костюм, дбайливо випрасуваний – він не знав, ким – і ретельно застіблений на гудзики. У нижньому дзеркалі справа він побачив свої черевики. Не брудні, правда, але запилені, з плямками болота. Зняв їх і аж тоді помітив, що він без шкарпеток. Оглянувся, чи є в гримерні якісь шкарпетки, які б одягнув, і посміхнувся сам до себе від думки, що шукає щось таке в порожньому приміщенні, котре в цю мить належало тільки йому. Розстібнув піджак, протер черевики підшивкою і звав їх на босі стопи. Відчув, як нігті дотикаються до носків, це принесло йому прикрість і неспокій.

– Маестро Цанкіні... Може, вам щось подати, маестро Цанкіні?.. Зал повний, квитків немає вже більше години. Люди товпляться перед моніторами в касах...

Обернувся до немолодої жінки, котра стояла у прочинених дверях, і розвів руки, ніби хотів запитати, чи добре лежить на ньому щойно пошита одяганка.

– Чудово, маестро Цанкіні. Чудово. І ще цей похмурий вигляд, такий... Такий хуліганський... Ви сьогодні маєте дуже гарний вигляд, маестро Цанкіні... Ви вже готові? Можемо йти?

Не бажаючи більше слухати запитань, зробив крок їй назустріч, вона розчахнула перед ним двері, а перед дверима його неприємно вразили оплески кільканадцяти елегантно одягнених осіб. Уклонився і рушив наліво, щоб їх оминати.

– Сюди, маестро, сюди, – жінка заступила йому шлях і скерувала у протилежний бік. Проходячи перед громадкою аплодисментів, він ще раз легенько їм кивнув.

«Чи вмю я посміхатися?» – запитав сам себе й у відповідь вигнув догори кутики вуст, але люди з оплесками залишилися в нього за плечима, а сам він був за плечима в жінки, яка йшла перед ним. Слухняно йшов спочатку прямо, потім направо, дві сходини вгору, дві вниз, знову прямо, поки опинився перед великими дверима, на помості, на якому стояли ще інші люди, ясна річ, усміхнені.

– Води, – сказав, бо в нього пересохло в роті.

– Є вода, звісно, маестро. Як завжди, на батареї справа біля входу. Вам не можна простудитися, маестро, ви нам усім потрібні. Не можна захворіти, – ласкаво теркотіла жінка.

– Зараз. Я хочу напиться зараз, – сказав.

Хтось подав йому склянку, взяв пляшку з батареї і налив у неї води. Він напився, в нього забрали склянку, прочинили великі двері. До приміщення, де він стояв, хвилю увірвався гомін. І покашлювання, сотні стріл нервового покашлювання.

– Пора, маестро, успіхів, – сказав довгий і худий чоловік з животом-м'ячем і розчахнув двері. Гомін розрісся і згус, увібрав у себе покашлювання й окремі голоси.

– Що я мушу робити? – тверезо запитав.

Худорлявець із животом легко причинив двері і приглянувся до нього.

– Те, що завжди, маестро. Вийти на сцену, привітати громадськість і грати.

– Дуже смішно, – відрік. Потім чоловік буде божитися, що цей короткий коментар Цанкіні був жартом, жінка – що лютощами.

Цанкіні справді вважав смішним те, що на старість мусить грати. Що? На чому? У якусь мить відчув себе хлопчиком, якому стара вчителька англійської ставить десятки запитань, збудованих за однієї схемою, щоби закріпити конструкцію.

– Can you swim? – питала пані Де Маттей.

– No, I can.

– No, I can't. Повтори.

– No, I can't.

– Can you drive a car?

– No, I can.

– No, I can't. Повтори.

– No, I can't.

– Can you fly?

– Yes, I can't.

– Yes, I can або No, I can't. Повтори.

Цанкіні завагався.

– Yes, I can, – сказав за хвилю.

Животатий худорлявець, який прислуховувався до серії відповідей Цанкіні, впізнаючи в них кокетливу мантру, занепокоєний його дивним ваганням, під'юджений розбухлим гомоном, дозволив собі покласти старому на плече руку.

– Ну, звичайно, що you can, маестро Цанкіні, – сказав найкраще, як тільки вмів. – You can, ще й як! Прошу на сцену, сміливо.

Цанкіні ніби легенько пхнули, але так, що він весь опинився за дверима. Почув голосні оплески людей, які сиділи в залі, схожий на глядацьку. Задер голову і побачив, що глядацька зала є й на другому поверсі. Уклонився людям нагорі, уклонився людям долі. Зробив кілька кроків у бік блискучого роаяля, чорного як відомо що. Оплески набрали сили, перейшли в овації. Побачив, що з іншого боку нижнього

залу є ще одна верхня зала з глядачами. Їй теж уклонився. Підійшов до стільця і знову вклонився глядачам нижнім, середнім і бічним, а також нижньому глядацькому залові, майже кожному місцю, яких було дві тисячі чи більше. Просунувся поміж стілець і рояль, сів. Почав думати, чи міг би померти, якби його попросили, і був готовий це виконати, якби знав як. Затримав подих, але довго не витримав. Без кисню йому зробилося тільки трохи слабо. Перед очима загойдалася клавіатура, загойдалися долоні на клавіатурі. Ворухнув пальцями, які відразу розмірзлися. Ворухнув стопами без шкарпеток у черевиках, зрадів, що босий, і ноги самі понесли його лугом понад річкою. Сильвія вже чекала на нього, сиділа на купині над стрімким берегом. Щойно він поруч, повернула до нього голову. Мала руде волосся, рум'яні і зелені очі, які контрастували з усією її молочною рум'яністю і вражали його щоразу, коли їх бачив. Швидко затріпотіла пальцями, по-своєму, при цьому безмовно розмикаючи губи й висовуючи раз по раз рухливий язик. Він безпорадно розвів руками і підклав їй під підборіддя. Вона складала з його пальців фігури, часом торкалася обличчя.

– Я ніколи не навчуся, – сказав голосно і повільно, так щоб вона прочитала по губах. – Навчися ти, будь ласка.

Цього разу вже вона розвела руками.

– Або покажи, – попросив. – Як у театрі.

Зраділа, встала, але майже зразу опустила голову й заплющила зелені очі. Поволі відвернулася, за мить стояла до нього задом, аж раптом зсунула з плечей червону сукенку. Цанкіні здавилася горло, коли він побачив, як вона вистрибує з одягу, що осів на траві, як вивільнює стопу з комірчика, в якому та заплуталася, біжить гола до річки, занурюється в неї й відвертається, коли вже є тільки головою.

Вона помахала йому рукою, що на тлі води затріпотіла, ніби хустинка маленького вітрила на дитячому човнику. Встав, стягнув з себе завелику фланелеву сорочку, штани, успадковані від старшого брата, майже що самі впали на землю. Тоді хустинка сховалася під водою, за нею занурилася й руда голова. В одну мить стрибнув у річку і підплив до місця, де останній раз бачив Сильвію. Попестив воду, пропустив її через пальці. Почув за собою плюскіт, оглянувся – хусточка віяла за кількадесят метрів від нього, рожеве личко під намоклим рудим волоссям посміхалося до нього розбишакуватою радістю. Прийняв правила гри, кинувся до неї і тоді почув гуркіт. Так ніби вершник на чорній хмарі шмагонував батоном вітер, котрий бозна-звідки її пригнав. Заслонив собі очі від блискоту. Коли розплющив, хустинка десь зникла. Під грубими краплями густого дощу він підплив до місця, де вона щойно віяла. Знову почав пестити воду в пошуках її волосся, пірнув, пропускав воду між пальці, сягав дна і хаотично виривав з нього річковий мул.

– Сиинильвієєєєє! – закричав так, аж йому забракло повітря, опустив голову. Відчував, як холодні краплі стікають йому по волоссі й між лопатки. Підніс руки до неба. Знову розірвався шум. Не грім, а удари води, ніби хтось увімкнув звук водоспаду, який досі мовчав.

– Bravo! Bravo! – пролунали спочатку поодинокі голоси, потім один за другим, чергою, як велетенські краплі дощу на тлі наростаючого шуму каскаду.

Підвів голову над клавіатурою. У партері, у проході, на балконах з іншого боку, високо, стояли люди й били йому браво. Декотрі махали хустинками рук.

– Пані та панове, президент Республіки...

Як тільки голос конферансьє затих, він побачив, як до сцени прямує старший усміхнений чоловік і важко підіймається сходами до нього. Цанкіні рушив йому назустріч, уклонившись потис простягнуту долоню.

– Сподіваюся, – сказав старший чоловік, – що всупереч попереднім заявам, це все-таки не останній ваш концерт, маестро... Скажу вам одне... Я знав колись дівчину, це було дуже, дуже давно... І сьогодні, слухаючи вас...

Цанкіні приклав собі палець до вуст.

– Знаю. І хай це буде наша з вами таємниця, пане президенте.

МЕЛОДРАМА

(Telenowela)

...Так, я є. Я тут. Замикайте за собою двері і йдіть коридором прямо... Сміливо. Ще два кроки. І ще один... Боже, все треба вам казати, як дитині. Не крочок, а крок. Довший – бо не побачите мене – я сиджу справа, у ніші... Ну, нарешті. Бачите, як це легко? Дивні ви люди. Вхідні двері спокійно собі відчиняєте, навіть якщо вони замкнені на засув. Боїтеся не того, хто там живе, а того, хто там просто є. А ви не боялися вриватися, коли думали, що всередині – фотографії на стіні, незастелене ліжко, недопитий чай. Ви почали боятися в той момент, коли виявилось, що всередині жінка. Цікаво, ви перелякалися чи дістали конфуз? Відчули небезпеку чи відчули себе злодієм?..

Прошу, сідайте. Або ні, підійдіть до шафки і вийміть з неї воду. Я не пила від вчорашнього ранку. І горілку, вона в холодильнику. Склянки в буфеті. Як хочете, можете й собі налити... Так, горілки. У книжках кожен детектив – алкоголік, то чому алкоголіком не мала би бути жінка? Залиште собі ті театральні вагання – і так знаю, що наллете мені. Ви ж хочете все знати, а вже що-що, але горілка тут вам буде поплічником... Ви на роботі, то собі ж не можете налити, правда? Але я – звісно... Більше... Ще... Дайте мені ту пляшку. Ви що, аптекар?! Як я не могла встати, то могла не пити, але як тепер можу напитися, бо ви можете мене обслужити, то вже мушу... Ооо! Дообре! Тепер добре... За цю іскорку, розжарений вуглик, за той момент, коли вона торкається самої середини шлунка і пропалює в ньому дірку, я дала б себе вбити. Ні, можете не радіти, не зараз. Зараз я маю при собі пляшку і не мушу давати себе вбивати, щоби напитися. Ви зможете мене вбити, коли закінчу, але до того ви маєте дати мені наступну, щоб не вийшло так, ніби я дала себе вбити задарма...

То ви думали, що я втекла, правда?.. А як би це я мала втекти? На руках?.. Мушу визнати, що він вам добряче позакручував голови. Навіжена коханка, до того й вічно п'яна – це впливає на уяву, правда? Ну, то сидіть тихо і слухайте. Скільки вам років? Двадцять п'ять... може, сім. Мені тридцять шість, непоганий вік, правда? Найкращий для сім'ї, для дітей. Тільки я ніколи не хотіла мати дітей. І не хотіла ні чоловіка, ані когось іншого постійного. І нічого такого не планувалося, якби не він, бестія без таланту і розуму, зате тиха, скромна, некорислива, з мордою пса, якого катують під дощем.

Це було три роки тому, я виграла тоді Золотого Пса... Ну отож – пса, я могла б і тоді здогадатися, що це провісник когось такого, як Марко. Від підійшов до мене вже на фуршеті, після вручення нагороди. Був з дружиною, але залишив її збоку, відрекомендувався і сказав, що він мій шанувальник, що викладає в університеті творче писання і що його студенти були б у захваті, якби я прийшла і розповіла, як писати, щоб воно вийшло творчо.

«Творче писання» – ідіотизм чистої води!.. Я не вперше чула це визначення, але завжди була переконана, що всі знають, що це бурда. А він підійшов і так казав про це творче писання, ніби вірив, що справді щось таке існує... Творче писання, говорили-балакали. «Добрий день, я Франц Кафка, хочу навчитися творчого писання, бо маю написати «Процес». Або: «Мене звати Камю... Альбер Камю. Маю ідею створити «Падіння», тільки не знаю, як це творчо написати». І не замигала ж мені тоді червона лампочка. Але, розумієте, приспана чуйність і толерантність до кретинів – це побічна дія власної любові. До вуха заходить гівно, а в гівні робляться суніці...

Ну, та й згодилась я на те творче писання, ще й через те, що мусила провести його через місяць, а я погоджуюся на все, що має статися далі, ніж завтра. «Підете зі мною на ланч?» – «Ні.» – «А за тиждень?» – «Піду.» Бо для мене за місяць чи за тиждень не існує. Це час, якого не можу собі уявити, бо переконана, що так довго нічого не проіснує. Ані я, ані той, хто запрошує на ланч, ані ланч, ані ви, ані світ. То що мені шкодить погодитися на щось таке, чого точно не буде? Мені нічого не вартує, то й погоджуюся. Тим часом, на мій подив, котрий не проминає, хоч мені доводиться коритися йому вже тридцять шість років по кілька разів на тиждень, домовлений термін рано чи пізно надходить. І оте щось, що мало бути за тиждень, вже має бути завтра. Що мало бути за місяць, вже... Що, забагато п'ю? Не переймайтеся. Завершу зізнання. І перестану. За тиждень, ха-ха-ха... Ви не смійтеся, тут нема з чого сміятися. Мине тиждень, і я змушена буду перестати по-справжньому. Тобто була би змушена, якби мала перед ким дотримуватися обіцянок... А неправда: з горілкою обіцянок нема. З горілкою – Пінокіо. «Люба Феє, я більше не буду», але як хочеться пити, то до одного місця та Фея, до одного місця Джапетто, важливий тільки отой розжарений вуглик, який робить дірку в кишках...

Але про що там я вам розказувала? А, ну, то місяць минув, і я пішла на те творче писання. Зал повний, мій шанувальник, вдаючи з себе летючу мишу до купи з веселою вдовою, каже, що ось велика письменниця, що літературна молодь має від кого вчитися, сідає за парту, як першоклашка, і впивається в мене тими своїми собачими очиськами. А я, звісно, кажу. І ловлю себе на тому, що кажу так, як ніколи досі не казала. Бо мене, шановний, верне від розмов про книжки. Але тоді, як він на мене дивиться в тому залі, якось мене вже не верне і якось так, ніби ті двісті чи триста очей слухачів курсу творчого писання дивляться на мене через його очі, котрі раптово обертаються на велику лінзу, вірніше на дві великі лінзи, що в них зібралася до купи вся здорова і нездорова амбіція тих бідних кретинів, ціле замилювання тим, хто не досить, що сам пише творчо, то ще й може творчого писання навчити. І бачу я в його очах відповідь цілого світу на всі печалі, про існування яких я й не підозрювала. Усю фабулярну взаємність, суть якої в тому, що не тільки я дивлюся на світ, а й світ дивиться на мене і, можливо, пише свою історію про мене ту, котра саме пише історію про світ...

Попливла, так? Ви, мабуть, нічого не зрозуміли і не маєте поняття, що там було з тою лінзою в його очах, в котрих збиралися очі всіх студентів, але одне ви зрозуміли точно – що в одну мить я закохалася в того невдачу й була готова випендрюватися і мудрувати, що творче писання таке, а нетворче отаке, і щоб нетворче зробилося творчим, то для цього потрібен творець. І тільки для того, щоби запасти в тих його лінзах, з розгону сказала найдурнішу в житті річ. Яка сама по собі і за інших обставин може й не така дурна, але за обставин, у яких я перебуваю зараз, вона така дурна, як уся творча писанина цього світу. «А творець, – закричала я на підйомі незнання мені досі ентузіазму, – отричі величніший, якщо відмовляється від себе і розчинюється у своєму витворі!» «Тобто – якщо, наприклад, зрікається авторства?» – запитав Марко, розпалений, ніби та жаринка, котра, власне, в цю мить пропалоє мені кишки. «Наприклад», – відповіла я загадково, хоч, напевно, не аж так, як хотіла, і завершила курс творчого писання, залишаючи студентиків у німому захопленні і ще німішій спраглості витвору.

О, ми вже на половині пляшки, а я тримаюся, нівроку. Хоч п'ю на порожній шлунок. Порожнісінький – від учора нічого до нього не впало. Дивно, що та сама людина одного дня валяється по асфальту, щойно прийме три на душу, а іншого дня не може сп'яніти, хай вип'є навіть дві пляшки натще. Аж мусить перестати, бо всередині йде революція... Не буду мучити вас першою вечерею, першою прогулянкою і першим поцілунком, ясна річ, на Пінціо... Боже, я ж боюся висоти, дивлюся на дахи з Пінціо за чотири метри від поручнів, а якось дала себе посадити на той поручень, підперта плечима об повітряну стіну, дала собі розсунути ноги, дозволила, щоб він там заліз, щоб мене поцілував. Як подумаю тепер, що там за мною діялося... Ні, нічого не діялося. Там була прірва, висота. Я боюся висоти, розумієте? Як подумаю тепер, що було б, якби я впала, то падаю гірше, ніж упала б насправді.

Це не важливо. Важливо, що ми стали коханцями, що він був зі мною довше, ніж з дружиною. Навіть тоді, коли я писала, він сидів на ліжку, спершись на стіну, і годинами дивився на мене. Це був для мене плідний період, нарешті мені вдалося реалізувати давню думку – поєднати оповідання з есеєм, тобто в історію одного дослідника Піранезі вписати нарис про Піранезі й таким чином дійти до того, щоби через правду цього нарису правдивим здався й вимисел. Складно, га? Це теж неважливо. Важливо, що якраз він був першим читачем «Чорних людей», бо так я назвала свій нарисовимисел, і що вперше не сприйняв те, що я написала, з ентузіазмом. Прочитавши, зняв окуляри, потер собі очі пальцями, глянув на мене поглядом турботливого батька чи дядька, і сказав: «Зачекай. Відклади це на шафу і зачекай. Тут ще немає рівноваги, есей тяжіє до оповідання, оповідання розріджує есей...»

Та й відклала, хоч за мить до того відчувала, що це річ найвдаліша з усіх, які я коли-небудь писала. Він тоді мене пригорнув, почав пестити, і я відчула себе так добре, що взагалі могла не писати. Але писала. А він день у день дивився на мене з ліжка, з постелі, і повертався до дружини тільки на ніч, аби вранці повернутися, кохатися зі мною і знову глипати на моє письмо. І тривало все так гарно аж до хвилі, коли мені прислали число «Il resto del Pinguino», першу половину якого, цілі сто дві сторінки, займав текст Марка Пеллеріні під назвою «Чорні в'язниці». Мене сколихнуло, я заглянула, і моя шкіра сповзла зі всього тіла, ніби я щойно вийшла з ванни після купання у крохмалі. Крім заголовка, поцупленого тільки до половини, весь текст, від першого до останнього речення, був моїм.

Коли він увійшов, я саме доглядалася до заголовка. «Чому чорні в'язниці, а не люди?» – спитала. Не виглядав застуканий. «Бо це книжка про в'язниці. Про в'язниці в людях», – відповів, дебіл, став за моїм стільцем і обгорнув мене ззаду руками. Може, ви думаете, що вже все знаєте про жінок, і вважаєте, що вони, тобто ми, ніколи не мудрішають. Можете собі думати, що хочете, але я знаю, що в ту ж мить, як він мене обійняв, уся моя любов перетекла в ненависть. Мені здалося, що його руки – це як лапи гігантського восьминога. Встала, повернулася до нього обличчям і сказала точно так, як залюбки сказала б зараз вам: «Чеши звідси, придурку»... Він не ворухнувся. Стояв переді мною і дивився так само, як перед тим, з ліжка, з тою тільки різницею, що я аж тепер зрозуміла, що означає цей погляд. Що не було в ньому любові, саме знуцання. Тоді я взялася за телефон і почала крутити номер ПЕН-клубу. Не завершила. Марко обернувся, підняв з підмурівка каміна гак для вогнища і замахнувся, щоби вдарити мене в руки. Я опустила слухавку, він затримав гак. «Ні, в руки ні. Твої руки мені ще згодяться», – сказав з посмішкою, замахнувся знову і вдарив у литки. Я впала, а він товк мене до тих пір, поки мої коліна не вигнулися в інший бік. Коли опритомніла, лежала на ліжку. Ноги мала перев'язані мокрими рушниками. «Відвези мене до лікарні», – попросила, але він відразу встановив нові правила: я мала сидіти, точніше лежати, вдома і писати для того, щоб він міг друкувати мої речі під своїм прізвищем.

Тривало це все три роки, тож я встигла написати йому три книжки і кільканадцять оповідань. З есеєм усередині, бо якраз ця форма принесла йому славу. Я ні з ким не могла контактувати, бо він сидів у мене цілими ночами. Вдень мене пильнувала його дружина, котра від початку знала про його плани і про фальшиві стосунки, котрі мені кілька місяців видавалися справжніми і гарними. Їм було нескладно – родини я не маю, тому ніхто б за мене не згадав. Від'єднали мені телефон. Не боялися, що я втечу, бо як тільки на моїх ногах зросталися кості, Марко знову товк мене гаком. Про лікаря не було мови – єдиними ліками, які мені давали, була горілка. Ви про зламану гомілку можете судити, напевно, тільки з того, що в дитинстві вдарилися педаллю від велосипеда або втовклися об сходинку і потім вам довго не сходив синяк. А це не те саме, повірте. І якщо я могла собі полегшити біль єдиним, чим мене забезпечували без обмежень, тобто горілкою, то занечулювалася без вагань. Три роки в такому ритмі – це було занадто, щоб я вже без неї не могла. Коли приходив хтось із письменників, щоби спитати, що там зі мною, Марко показував мене на хвилику і казав, що я припадаю до чарки, тож він мусить мене оберігати. Що мене витягують з п'ятики в домашніх умовах. І так він за мій рахунок заробляв собі славу не тільки доброго письменника, а ще й доброго друга, опікуна письменниці, котра втратила талант і веде аморальне життя. До того часу я не пила, хіба що якесь вино до обіду. А тепер... Самі бачите. І самі чуєте, як розмовляю. Рвуться мені фрази, часом галопую словами, іншим разом розчулююся. Горілка і біль роблять своє. Ні, страх ні. Я не боялася. Не вірила, що вб'є курку, яка несе йому золоте щось там.

Але надумала відігратися і вигадала інтригу, котру, думаю, ви оціните, незважаючи на ваш молодий вік. Сказала йому: «Довго не потягну. Мене не стане на річні чи кількарічні зусилля в болю і п'янстві. Зробімо так: я напишу тобі найгарніше оповідання світу, щось з твоєї любові ділянки поміж есеєм і вимислом, щось, що запевнить тобі безсмертя, а ти даси мені спокій. Замкнеш мене у моїй квартирі й дозволиш померти». Йому не треба було боятися, бо перед тим, як вийти, він ще раз потрощив мені ноги. Звичайно, він сам

знав, що я так довго не потягну, тому вирішив погодитися, витиснути мене до кінця і позбутися клопоту, яким я робилася, ніколи повністю не тверезіючи...

Так, я справді написала йому те оповідання. Одне з найгарніших, які коли-небудь писалися... Ні, я не хвалюювата. Знаю, що кажу. Бо це не моє оповідання, а Джузеппе Томазі ді Лампедузи – «Сирена». Я знала, що воно йому не знайоме, бо це той кінчений ідіот, який нікого, крім американців і Амманіті, не читає. Ба більше – я знала, що «Il resto del Pinguino» його надрукує, бо в цій редакції теж сидять самі ідіоти, котрі європейську літературу мають глибоко десь. Так що його смерть – громадянська, ясна річ – поволі підкрадається. Оповідання він вислав два тижні тому. Вчора вїїхав, залишаючи мене в цьому кріслі з двома наново поламаними ногами, упевнений, що я не зрушу з місця. Що ні до кого не долинуть мої крики, бо й до кого. Що не дочалапаю навіть до холодильника, щоби напитися води. Води або горілки.

Зараз він, швидше за все, підбирає ілюстрації, домовляється про термін презентації номера. Оповідання з'явиться, думаю, за місяць. Усі будуть у захваті, але тільки один день, бо на другий – якийсь мудрий, а швидше пересічний, звичайний читач знайде «Сирену» Лампедузи, підписану прізвиськом Марко Пеллегріні, подзвонить до ПЕН-клубу і знайомого журналіста, а той надрукує статтю на першій сторінці: «Злодій «Сирени». Безпрецедентний акт нахабства й безграмотності. Відомий письменник краде шедевр...»

Бачите, але тут є одне але. Моя помста мала бути досконала. Я повинна були вмерти і спостерігати його ганьбу з того світу. Бо я віруюча. Вірю в кришталеве небо, в хатку з дитинства на тому небі, вірю, що там чекають тато з мамою. Вірю в нагороду, яка є сидінням у теплому ліжку перед телевізором, по якому показують ганьбу твоїх ворогів. Тим часом прийшли ви і, мабуть, що гірше, мене врятуєте. А він знайде мене і вб'є...

О, бачу, ви заслухалися. Сподобалося? Нормальне?.. Записалося? Колись ловці ідей телесценаріїв були милі. Запрошували на каву, підсовували початкові умови, лагідно переконували. А нині? До чого докотилося. Ламаєте письменникам ноги, щоб вони нічого не робили, а тільки сиділи вдома і вигадували для вас сюжети. І вам навіть війка не затремтіла, коли я вигадувала тут, чекаючи, історію про коханця, який робить зі мною те саме, що ви. Вас уже ніщо не зворушує, правда?.. Зараз, зараз... Тепер, коли закінчується пляшка, я нарешті розумію, про що ви. Мелодрама про Марко Пеллегріні – моя, але кінцівка ні. Мелодрама про письменницю, котрій ловець сценаріїв товче ноги і котра вигадує для нього мелодраму про коханця, котрий товче їй ноги, і про свою помсту, – моя. Але фінал, у якому ловець сценаріїв убиває письменницю, – ваш. Тоді, відповідно, все, що придумала письменниця, – теж ваше. Бо мелодрама про коханця – це одне. А мелодрама про видавця – це цілком інший сюжет... Ви це тепер придумали чи раніше, перед тим, як сюди прийти?.. Чи це я тепер вигадала, а ви тільки використаєте?.. А взагалі, чи має воно сенс, та мелодрама в мелодрамі? А «Сирену» ще можна буде читати зі зворушенням? Дасте мені ще одну пляшку чи хочете мене вбити відразу?

